

Vlaams
Parlement

stuk **1954** (2012-2013) – Nr. 1
ingediend op 19 maart 2013 (2012-2013)

Nota van de Vlaamse Regering

Conceptnota over de vernieuwing van het Kunstendecreet en beleidskader kunsten

ingediend door de mevrouw Joke Schauvliege,
Vlaams minister van Leefmilieu, Natuur en Cultuur

De Vlaamse minister van Leefmilieu, Natuur en Cultuur

Conceptnota aan de leden van de Vlaamse Regering

Vernieuwing van het Kunstendecreet en beleidskader kunsten

1. INLEIDING

Op 29 juni 2012 deelde ik aan de Vlaamse Regering mee dat er zich een evaluatie en aanpassing van het Kunstendecreet opdringt¹. Met de beslissing over de derde grote meerjarige ronde, zijn de grenzen van het huidige decreet verkend. Iedereen erkent de merites van het decreet, maar wijst ook op de tekortkomingen en op het geëvolueerde kunstenlandschap waaraan het huidige Kunstendecreet geen afdoend antwoord biedt.

Het agentschap Kunsten en Erfgoed voerde in het najaar 2012 een bevraging uit over de werking van het Kunstendecreet. Deze bevraging gebeurde bij de leden van de diverse beoordelingscommissies en Adviescommissie Kunsten, bij de steunpunten, belangenbehartigers en de SARC. Het agentschap Kunsten en Erfgoed stelde de bevraging op en heeft de input van de evaluaties verwerkt.

Ik gaf opdracht tot een onderzoek naar de wenselijkheid van (verdere) verfondsing van het Vlaamse kunstenlandschap. Dit onderzoek werd gegund aan de Universiteit Antwerpen (prof. Annick Schramme / Lyne Viskens) en werd in december afgerond. De studie maakt een analyse van het huidige subsidie instrumentarium; beschrijft 4 buitenlandse voorbeelden (Nederland, UK, Denemarken, Catalonië); geeft een afwegingskader met argumenten pro verfondsing, tegenargument en nuancering van het tegenargument; en reikt mogelijke scenario's aan.

Verschillende steunpunten, organisaties, publieke fora hebben de laatste maanden nagedacht en gedebatteerd over het Kunstendecreet en nieuwe ideeën aangebracht. Dit is belangrijk. Het bewijst dat er een grote wil tot participatie is aan deze verandering.

¹ VR 2012 2906 MED.0315

Ook in de Commissie Cultuur van het Vlaams Parlement wordt een aanpassing van de huidige regelgeving bepleit en wordt hierover een debat gepland².

Tien externe experts hebben gedurende een 5-tal sessies gebrainstormd over de vernieuwing van het Kunstendecreet. Ze zijn tevens een klankbordgroep.

De voorliggende conceptnota geeft de krachtlijnen weer van het nieuw beleidskader voor de Kunsten.

De beheersovereenkomsten met de Instellingen van de Vlaamse Gemeenschap lopen tot eind 2015 en de meerjarige subsidiëring van kunstenorganisaties tot eind 2016. Dit betekent dat de Instellingen van de Vlaamse Gemeenschap en de kunstenorganisaties respectievelijk een nieuw beleidsplan moeten indienen op 1 oktober 2014 en 2015. De beleidsaanbevelingen worden 6 maanden op voorhand verwacht. Vandaar de noodzaak nu tot aanpassingen van het Kunstendecreet te komen.

2. ALGEMEEN KADER VERNIEUWD KUNSTENBELEID

Op basis van de Cultuurforum 2020 doorbraken, de evaluatie van het Kunstendecreet, het onderzoek naar de wenselijkheid van verdere verfondsing en de talrijke externe insteken, zijn de dragers voor een vernieuwd kunstenbeleid:

1. de strategische visie Kunsten in het begin van de legislatuur;
2. een Vlaamse kunstcanon met duurzame kunstinstellingen;
3. een kunstenlandschap volgens een artistieke matrix;
4. specifieke landelijke initiatieven;
5. één kunstensteunpunt.

2.1. Strategische visie kunsten

Over de kunsten zal, binnen het eerste jaar van de legislatuur, een strategische visienota door de minister van Cultuur worden voorgelegd aan het Vlaams Parlement. Deze nota zal de beleidsopties voor de beleidsperiode kunsten bepalen en geeft een totaalvisie op het beleidskader kunsten. De opmaak en inhoud van dergelijke visietekst zal de verdere uitwerking zijn van de beleidsnota Cultuur die op haar beurt een uitwerking is van het Regeerakkoord.

De visietekst bevat zeker volgende elementen (*niet limitatief*):

- een breder georiënteerde omgevingsanalyse die verdergaat dan het kunstenveld;
- nieuwe uitdagingen die om beleidsaandacht vragen;
- verhouding ten opzichte van de andere overheden op vlak van kunsten;
- duidelijke prioriteiten voor de komende beleidsperiode;
- interpretatie van beoordelingscriteria uit het Kunstendecreet waarmee de beoordelingscommissies aan de slag kunnen (uitgewerkt in aanvullende criteria).

² VP – stuk 1812 – conceptnota vernieuwd kunstendecreet – Bart Caron

Bij de opmaak van deze strategische visie kunsten zal beroep worden gedaan op een landschapstekening van het kunstensteunpunt, die het resultaat is van analyses, evaluatie en toekomstgerichte interpretatie van een gewenste evolutie van het kunstenlandschap. Ter voorbereiding van de landschapstekening zal er overleg zijn met het kunstenveld en de adviesorganen.

Werken met een visietekst die legislatuurgebonden beleidsprioriteiten bepaalt en richtinggevend is voor het bepalen van aanvullende beoordelingscriteria, biedt de mogelijkheid om de subsidieadvisering en -beslissing beter te laten aansluiten op beleidsopties. Het kan ook een aantal aspecten aanbrengen naar bijsturing of naar nieuwe initiatieven die een impulsbeleid kunnen invullen.

PROCEDURE

De minister legt de strategische visie kunsten uiterlijk 31 mei van het jaar na de installatie van de nieuwe Vlaamse Regering voor aan het Vlaams Parlement.

Het indienen van de strategische visie kunsten zal worden opgenomen in het Kunstendecreet.

2.2. Vlaamse kunstcanon

Op 22 oktober 2010 stemde de Vlaamse Regering in met mijn nota en voorstellen om de synergie tussen de kunstinstellingen te verhogen. Ik citeer uit deze nota: *‘Het is de ambitie om tot een pool van instellingen te komen die enerzijds de capaciteit hebben om een uniek eigen profiel te ontwikkelen en anderzijds door afgesproken samenwerking en synergie een meerwaarde kunnen betekenen voor de eigen werking en voor het kunstenlandschap ver buiten de grenzen van Vlaanderen.*

Het zijn stuk voor stuk landelijke instellingen, die omwille van een traditie, de actieradius, de internationale betekenis, omvang en budget, een structurele band hebben met de Vlaamse Gemeenschap. De Vlaamse Gemeenschap sluit met deze instellingen een beheersovereenkomst.

Om met deze instellingen een performante en geïntegreerde werking op te zetten en overlapping te vermijden moeten we artistieke en organisatorische keuzes maken. Daarom zullen we het huidige landschap versterken door geclusterde samenwerking en ook vollediger maken, ondermeer door een betere spreiding.’

Het zijn instellingen die door hun traditie, hun landelijke en internationale uitstraling, evenals door hun infrastructuur niet in vraag worden gesteld, maar waarvan de werking wel moet geëvalueerd worden (om de 5 jaar) door een internationale visitatiecommissie. Met deze instellingen worden beheersovereenkomsten afgesloten voor een periode van 5 jaar.

De Vlaamse kunstcanon omvat 2 soorten instellingen:

1. De Vlaamse kunstinstellingen;
2. Andere kunstinstellingen waarmee de Vlaamse Gemeenschap een beheersovereenkomst sluit.

2.2.1. De Vlaamse kunstinstellingen

Momenteel zijn er zes kunstinstellingen van de Vlaamse Gemeenschap: deSingel, de Vlaamse Opera, het Koninklijk Ballet van Vlaanderen, deFilharmonie, Brussels Philharmonic en de Ancienne Belgique. Met het Koninklijk Ballet van Vlaanderen en de Vlaamse Opera loopt een transitietraject om tegen eind 2013 te evolueren naar een ééngemaakte organisatie voor Ballet en Opera. Met de orkesten loopt een samenwerkingsproject om tot structurele afspraken te komen om programmatorische overlappingsen te vermijden en te voorzien in muzikale begeleiding van het Ballet.

Reeds langer worden vragen gesteld over de criteria waarop deze instellingen als dusdanig erkend zijn (binnen het Kunstendecreet), omdat er ook andere grote kunstinstellingen zijn die eveneens een uitstekende landelijke werking op internationaal niveau kunnen voorleggen.

Er is bij deze 6 kunstinstellingen wél een historische link met de Vlaamse Gemeenschap die niet te ontkennen valt. De Vlaamse Gemeenschap is op één of andere manier initiatiefnemer van deze instellingen.

Ik stel voor om de groep van instellingen van de Vlaamse Gemeenschap beperkt uit te breiden om een landelijke pool van instellingen te vormen waarvoor enerzijds de Vlaamse Gemeenschap zich als belangrijke overheidspartner profileert en anderzijds deze een engagement opnemen voor het culturele veld en de gemeenschap in een internationale context.

De voorwaarden en verwachtingen waaraan deze instellingen (cumulatief) moeten voldoen zijn:

1. Artistieke uitmuntendheid

De instelling fungeert voor andere spelers in het kunstenlandschap als een baken: als inspirerend voorbeeld of om zich toe te verhouden. Ze heeft een aantoonbare uniciteit en brengt of behoort tot de artistieke top. Ze heeft aandacht voor het klassieke repertoire, maar vormt ook een erepodium voor belangwekkende artistieke ontwikkelingen en nieuw talent.

2. Internationale context

De instelling is van internationaal belang, heeft een goed ontwikkeld internationaal netwerk en speelt zichtbaar mee op de internationale scène. Ze heeft een import- en exportbeleid. Ze probeert internationaal mee de toon te zetten en de verandering van de culturele/artistieke normen te beïnvloeden. De kwaliteitsvereiste voor de instelling positioneert zich in een internationale context. Ze confronteert Vlaanderen op regelmatige basis met gerenommeerde artiesten uit het buitenland en zorgt voor een internationale uitstraling van Vlaamse artiesten.

3. Volledige keten van functies

De instelling voorziet de volledige keten van vijf functies: creatie, productie, presentatie, participatie en reflectie. Deze vijf functies worden verder in de conceptnota nader gepreciseerd.

4. Duurzame opbouw van traditie en vernieuwing

De instelling is drager van zowel grandeur en canon van de kunsten als vernieuwing binnen een ontwikkelingsgerichte kunstendimensie. Dit steeds met het grootst mogelijke publieksbereik voor ogen (meetbaar).

De instelling wordt gepercipieerd als een organisatie met een permanente waarde en betekenis voor het cultureel leven in Vlaanderen (zowel artistiek als zakelijk). Het bestaan van de instelling is niet afhankelijk van één individuele bezieler. De instelling heeft ervaring, traditie en infrastructuur opgebouwd die kan doorgegeven worden aan volgende generaties. Ze heeft garanties voor continuïteit vanwege de initiatiefnemer. De legitimiteit van de instelling staat niet ter discussie. Ze kan een langetermijnhistoriek voorleggen en bestaat al minstens 10 jaar.

De instelling geeft vernieuwing een duurzaam karakter.

5. Maatschappelijke en culturele inbedding, en engagement

De instelling heeft een stevige inbedding in haar stad en regio, en behartigt ook de culturele en maatschappelijke verantwoordelijkheden die daarbij horen. Dit uit zich onder meer in een complementair beleid tussen de Vlaamse Gemeenschap en de respectievelijke steden. Daarnaast belichaamt de instelling het belang van kunst en cultuur voor de gemeenschap en fungeert als een vuurtoren. Dit uit zich in een brede en ruime publieke erkenning in het maatschappelijke en culturele veld.

De instelling biedt ondersteuning aan kleinere organisaties en individuele kunstenaars, binnen of buiten haar specifieke vakgebied, en dit zowel op het artistieke als op het logistieke vlak. Ze engageert zich eveneens op vlak van diversiteit, participatie en emancipatie naar diverse doelgroepen.

De instelling zorgt ook voor spreiding van de eigen producties op andere presentatieplekken buiten de eigen regio.

6. Schaal en infrastructuur

De instelling heeft een landelijke omvang, voldoende personeel met diverse profielen, middelen uit diverse bronnen, zowel subsidiëring als voldoende eigen inkomsten. De huidige subsidiëring bedraagt minimaal 1,5 miljoen euro, gecumuleerde Vlaamse en/of andere overheidssubsidies.

De instelling beschikt over een eigen infrastructuur (eigendom of langlopend gebruik) die qua omvang voldoende mogelijkheden biedt om de eigen opdrachten te vervullen en mogelijks ook naar andere spelers een infrastructuur te bieden.

7. Sterk en dynamisch management en bestuur

De instelling is een non-profitorganisatie die getuigt van een verantwoord en dynamisch ondernemerschap. Ze heeft een excellente zakelijke werking (de goede werking wordt gestuurd door een performant bestuur en een adequate directie) die rekening houdt met de principes van corporate governance. De intendant of eindverantwoordelijke werkt met een mandaatcontract van 5 jaar voorwaardelijk hernieuwbaar en gekoppeld aan de beheersovereenkomst. Ook die leden van de raad van bestuur die voorgedragen worden door de Vlaamse Regering, worden benoemd in een hernieuwbaar mandaat van 5 jaar.

PROCEDURE / BEHEERSOVEREENKOMST

De Vlaamse Regering bepaalt, op basis van de 7 bovenvermelde voorwaarden en na overleg met de beoogde instelling, welke instellingen als dusdanig worden erkend en ondersteund. De erkenning geldt voor onbepaalde duur. Hierdoor krijgt het bestaan van de instelling een duurzaam karakter.

Voor dit beleidskader wordt geen open oproep gelanceerd.

In functie van de ondersteuning dient de instelling om de 5 jaar een beleidsnota in. Deze wordt beoordeeld door een internationale visitatiecommissie, die tevens een evaluatie maakt over de afgelopen periode. Op basis daarvan wordt met de Vlaamse overheid onderhandeld om tot een beheersovereenkomst te komen. In de beheersovereenkomst worden naast de eigen beleidsopties ook afspraken gemaakt in functie van het kunstenbeleid, bijvoorbeeld: speelplek voor andere Vlaamse spelers, participatie van kansengroepen, verantwoordelijkheid opnemen naar kunstenaars, goed management, Ook het budgettair kader wordt bepaald, zowel wat de werking als een eventuele onderhoudsplanning en investering in infrastructuur betreft. De beheersovereenkomst wordt goedgekeurd door de Vlaamse Regering en de Raad van Bestuur van de instelling.

Ieder jaar wordt er in het najaar een actieplan ingediend voor het volgende jaar en in het voorjaar een jaarverslag van het voorbije jaar.

2.2.2. Andere kunstinstellingen waarmee de Vlaamse Gemeenschap een beheersovereenkomst afsluit

Een aantal andere grote kunstinstellingen zijn eveneens belangrijk voor de Vlaamse kunstcanon. Ze worden samen met een andere overheid of een ander land ondersteund of aangestuurd. Het gaat hier ondermeer over Bozar, Flagey, deBuren, ...

Wat de bi-communautaire ondersteuning van kunstinstellingen betreft, kan overleg worden gepleegd met de Franse Gemeenschap conform het Cultureel Akkoord.

PROCEDURE / BEHEERSOVEREENKOMST

Met deze instellingen worden eveneens beheersovereenkomsten afgesloten voor 5 jaar, op basis van een beleidsplan. De procedure, beoordeling en besluitvorming volgen het zelfde stramien als voor de Vlaamse kunstinstellingen, weliswaar op maat van de bestuursspecificiteit van de instelling.

De voorwaarden en verwachtingen om met deze kunstinstellingen een beheersovereenkomst af te sluiten zijn dezelfde als deze die gelden voor de Vlaamse kunstinstellingen, met uitzondering van de hoogte van het subsidiebedrag vanuit de Vlaamse Gemeenschap.

2.3. Kunstenlandschap volgens artistieke matrix

Dit beleidskader omvat de initiatieven die van onderuit groeien en die gekenmerkt worden door een specifieke artistieke matrix van functies en disciplines. Deze initiatieven kunnen door de Vlaamse overheid ondersteund worden op basis van een kwalitatieve en zakelijke beoordeling.

Er zijn drie grote groepen:

1. De ondersteuning van **kunstenaars**;
2. De ondersteuning van **projecten**;
3. De meerjarige ondersteuning van **kunstenorganisaties**.

Voor de subsidiëring van kunstenaars, projecten en organisaties, vertrek ik vanuit de zelfprofilering (*het DNA*) van een indiener. Deze zelfprofilering is gebaseerd op functies die een indiener opneemt en de discipline waartoe hij/zij behoort. De accenten die hierin worden gelegd en context waarbinnen wordt gefunctioneerd bepalen mee de zelfprofilering.

Het DNA wordt getoetst op de artistieke matrix. Hierdoor worden de schotten tussen de disciplines afgeschaft. Door een functiegerichte en niet louter disciplinaire beoordeling kan het subsidie-instrument ook beter ingezet worden voor het bereiken van bepaalde doelstellingen.

Ik onderscheid 5 functieclusters die ook de basis vormen voor de beoordeling:

1. **Creatie** (onderzoek, ontwikkeling, begeleiding creatieproces)
2. **Productie** (maken, begeleiding productieproces, kwaliteit artistiek product)
3. **Presentatie** (aanbod tonen, context presentatie)
4. **Participatie** (bemiddeling, betrokkenheid publiek, educatie, diversiteit, doelgroepen)
5. **Reflectie** (zelfevaluatie, kritiek, contextualisering)

De eerste drie functieclusters richten zich op het maken en aanbieden van kunst, het hart van de kunstpraktijk. De laatste twee op de omkadering ervan.

Er worden twee afzonderlijke functieclusters voor omkaderende initiatieven voorzien omdat deze niet aan dezelfde criteria voor de kunstpraktijk getoetst kunnen worden. Niet de artistieke praktijk zelf, maar wel de toeleiding naar of reflectie over de artistieke praktijk is de finaliteit van omkaderende initiatieven. Door zowel functies met betrekking tot de artistieke praktijk als functies met betrekking tot de omkadering een duidelijke plaats binnen het decreet te geven, wordt een beoordeling op maat van alle subsidiecategorieën verzekerd.

Per functie wordt een duidelijke definitie opgemaakt en een aantal criteria voorzien die eenvormig geformuleerd worden over alle disciplines heen. Per functie wordt het gewicht van de verschillende criteria aangegeven, zodat de beoordelaars criteria duidelijk en uniform kunnen toetsen. Een model met mogelijke uitwerking is in ontwikkeling.

Met het oog op een complementair kunstenbeleid zullen de aanvragen van organisaties die inzetten op presentatie en participatie, voorafgaand aan de beoordeling door de commissies, getoetst worden aan de subsidiëringvoorwaarde 'landelijke bereik'. Aanvragen

die deze toets niet doorstaan, doorlopen de verdere beoordelingsprocedure niet en zijn het voorwerp van een overleg met de lokale overheden.

2.3.1. Ondersteuning van kunstenaars

Zonder kunstenaars is er geen kunstenlandschap. Alles vertrekt van bij de kunstenaar.

Meerjarige ondersteuning van individuele kunstenaars (of een collectief van kunstenaars) wordt mogelijk. Op deze manier wil ik meer kansen creëren voor de kunstenaar en de mogelijkheid bieden om gepaste ondersteuning te krijgen voor de verschillende fases die de loopbaan van een kunstenaar kenmerken.

Voor de ondersteuning van kunstenaars worden specifieke ondersteuningsinstrumenten aangeboden:

1. Ontwikkelingsgerichte beurs

Voor onderzoek en ontwikkeling kunnen kunstenaars zich de nodige experimenteerruimte toe-eigenen om het eigen artistiek traject vorm te geven. Zowel beginnende kunstenaars als gevestigde waarden kunnen hierop intekenen. De beurs wordt uitgedrukt in maandenheden.

Dit is geen product- maar een ontwikkelingsgericht instrument. Daarnaast blijven projecten voor creaties en producties mogelijk bij de projectmatige ondersteuning.

2. Meerjarige beurs

Dit is een beurs voor de verdere verdieping of heroriëntering van een kunstpraktijk. Ze wordt uitgedrukt in jaareenheden en kan maximaal voor 5 opeenvolgende jaren worden toegekend.

3. Internationale beurs

Dit is een tegemoetkoming voor een presentatie of optreden in het buitenland. Deze beurs moet enerzijds snel kunnen inspelen op een buitenlandse opportuniteit en anderzijds een impuls geven aan een potentiële buitenlandse doorbraak van een kunstenaar. Het toekennen van deze beurs wordt gekoppeld aan een internationale visie van de kunstenaar op zijn kunstpraktijk.

Het residentiebeleid zal hierin ook een plaats krijgen.

PROCEDURE

De individuele kunstenaar, het kan ook een collectief van kunstenaars zijn, kan vier keer per jaar een aanvraag indienen.

De timing van de indiening, beoordeling en besluitvorming moet transparant en haalbaar zijn.

2.3.2. Ondersteuning van projecten

Projecten hebben een welomschreven doel en zullen zich ook verhouden tot de artistieke matrix die hierboven is gesteld.

Bij projecten introduceer ik een flexibele tijdsduur. Een project moet ook meerjarig kunnen zijn. Ook hier vertrekt de beoordeling vanuit het DNA van het project zelf. Het heeft een start- en eindpunt.

Projectondersteuning kan zowel door organisaties als door kunstenaars worden aangevraagd. Ze staat niet open voor meerjarig gesubsidieerde organisaties.

Een belangrijk onderdeel in de projectmatige ondersteuning is deze voor internationale projecten. Hiervoor verwijs ik naar mijn nota Internationaal Cultuurbeleid.

PROCEDURE

Ondersteuning van projecten kan tweemaal per jaar worden aangevraagd.

Maar de projecten kunnen een langere tijdsduur omvatten.

De timing van de indiening, beoordeling en besluitvorming moet transparant en haalbaar zijn.

2.3.3. Meerjarige ondersteuning van kunstenorganisaties

De kunstenorganisaties zijn zelf verantwoordelijk voor het bepalen en omschrijven van hun profiel (DNA). Er wordt niet op basis van disciplines aangevraagd, maar op basis van de artistieke matrix die de organisatie vervult.

Organisaties kunnen een aanvraag indienen tot meerjarige subsidiëring voor een periode van 5 jaar, conform de legislatuur, in plaats van het 2 en 4-jarig systeem dat nu is voorzien.

PROCEDURE

Organisaties dienen hun aanvraagdossier in uiterlijk 30 oktober van jaar 1. De Vlaamse Regering beslist uiterlijk 30 juni van jaar 2. Een nieuwe beleidsperiode van 5 jaar gaat in vanaf 1 januari van jaar 3.

De timing van de indiening, beoordeling en besluitvorming moet transparant en haalbaar zijn. De planlast wordt beheerst en gemoduleerd in functie van de gevraagde subsidiëring.

2.4. Specifieke landelijke initiatieven

2.4.1. Vlaams Fonds voor de Letteren (VFL)

De werking van het VFL is gekend en wijzigt niet. Het VFL staat in voor de uitvoering van een integraal letterenbeleid, van auteur tot lezer.

PROCEDURE / BEHEERSOVEREENKOMST

De Vlaamse Regering sloot een beheersovereenkomst af met het VFL, die loopt van 2012 tot 2015. Ik stel voor om de volgende beheersovereenkomst af te sluiten voor 5 jaar, conform het principe van een legislatuurbeleid kunsten.

Jaarlijks dient het VFL een actieplan en jaarrapport in.

2.4.2. Vlaams Audiovisueel Fonds (VAF)

De werking van het VAF is gekend. Net zoals voor de letteren krijgt het VAF de opdracht om een integraal filmbeleid uit te voeren, van creatie tot vertoning, en dit voor single screen initiatieven op vlak van film.

PROCEDURE / BEHEERSOVEREENKOMST

In 2013 zal de Vlaamse Regering een nieuwe beheersovereenkomst met het VAF afsluiten. Ik stel voor om deze eveneens voor een beleidsperiode van 5 jaar te laten lopen.

Jaarlijks dient het VAF een actieplan en jaarrapport in.

2.4.3. Flanders Art (werktitel)

Ik stel voor om een nieuw vehikel te ontwikkelen dat zich richt op wat vandaag onvoldoende aan bod komt in het huidige subsidiebeleid. Dit instrument focust op de exploitatie, promotie en begeleiding (met daarbij een sterke internationale focus) van kunstenaars, evenals op aankoop en kunst in opdracht. Het is complementair aan de subsidie instrumenten voor kunstenaars. Bij succes en markgerichte activiteiten zal er een bepaalde terugvloeï gebeuren, zoals dit vandaag ook bij filmondersteuning het geval is. Het is dus een soort stimuleringsfonds dat accurate impulsen kan geven voor opportuniteiten die zich voordoen, zonder dat een lange procedure via het Kunstendecreet moet worden doorlopen. De impulsen zullen ook een marktgericht resultaat hebben, waardoor een multiplicatoreffect kan ontstaan in de middelen die gegenereerd worden voor de betreffende kunstenaar of het specifieke kunstproject. Dit stimuleringsfonds wordt in hoofdzaak ingezet voor kunstenaars, maar het kan ook gaan om organisaties die werken met of voor kunstenaars.

Om van dit nieuw vehikel een performant instrument te maken zijn naast over te hevelen subsidiemiddelen uit het Kunstendecreet, extra alternatieve middelen nodig. Hierbij moet samen met de kunstsector gekeken worden welke inspanningen de sector zelf kan doen. Ook vanuit andere beleidsdomeinen zou in dit instrument geïnvesteerd kunnen worden.

Ik stel alvast volgende stimuli voor:

1. Kunst in opdracht

Dit kan gaan over compositieopdrachten, creaties en beeldende kunstopdrachten telkens in functie van een presentatie of optreden, met een zeker publieksbereik of een meerwaarde voor de omgeving.

2. Aankoop van kunst

Dit gaat over stimulansen tot aankoop van kunst. Het kan gaan over rechtstreekse aankoop door de Vlaamse overheid op basis van kwaliteitscriteria en afgestemd op een gegarandeerde publiekspresentatie van deze kunstwerken. Maar het kan ook gaan over stimuli die de aankoop van kunst bevorderen. Naast organisaties als Kunst in Huis, kan ook het galeriewezen hierbij betrokken worden.

3. Internationale export

Hieronder valt een geheel van stimuli waardoor onze kunstenaars sterker kunnen opereren en doorbreken op de internationale kunstscène.

Het kan hierbij gaan over rechtstreekse of onrechtstreekse ondersteuning. Ik denk zowel aan prospectie, ondersteuning voor buitenlandse tournees of presentaties en zeker de promotie en marketing die van de buitenlandse aanwezigheid een succes moet maken.

Onrechtstreeks is het van belang om aan internationale netwerking te doen die ten dienste wordt gesteld aan de kunstenaars of hun begeleiders.

STATUUT

Het statuut van dit nieuw vehikel moet nog worden bepaald. Ik stel voor dat het een aparte organisatie wordt binnen het ministerie, een DAB of een VOI zoals het Topstukkenfonds, en ingebed bij het agentschap Kunsten en Erfgoed. Het zal een beheersstructuur krijgen waarin ook de kunstsector participeert. Mogelijks kan het ook verzelfstandigd worden na een startperiode.

2.4.4. Vlaams Architectuurinstituut (VAi)

Het Vlaams Architectuurinstituut wordt een sectorinstituut in plaats van een steunpunt.

De noodzaak tot herprofilering van het VAI komt grotendeels voort uit het spanningsveld tussen het profiel van een steunpunt en de reële werking van het VAI. Initieel was het VAI bedoeld door het veld als een producerend, sensibiliserend centrum voor architectuurcultuur. Maar bij de oprichting kreeg het de rol van steunpunt toebedeeld vanuit de wens van de beleidsmakers om de omkadering van kunstenorganisaties te stroomlijnen. De kerntaken van een steunpunt omvatten echter geen productietaken of publiekswerking, nochtans zijn deze het belangrijkste onderdeel van de werking van het VAI.

Deze situatie werd aangekaart in het 'mappingonderzoek architectuurcultuurbeleid' (2010, Departement handelswetenschappen en bestuurskunde van de Hogeschool Gent i.o.v. het agentschap Kunsten en Erfgoed), die de herprofilering van het VAI als een prioritaire beleidsaanbeveling opnam. In haar beleidsplan 2013-2016 stelt het VAI zelf dat de beste manier om de sector te ondersteunen het model van een instituut is dat architectuurcultuur produceert en dus een creatiefunctie opneemt. Deze vraag naar herprofilering werd hernomen in haar evaluatie van het Kunstendecreet eind 2012.

Een belangrijk onderdeel van het VAI is het Centrum Vlaamse Architectuurarchieven, dat sinds 2012 erkend is als landelijk expertisecentrum voor het cultureel erfgoed van het ontwerp van de omgeving. Het staat in voor het registreren, beheren, onderzoeken en ontsluiten van dit erfgoed en is hierdoor een complementaire partner bij de werking van het VAI.

Deze elementen ondersteunen de omvorming van het VAI van kunstensteunpunt tot sectorinstituut. Het VAI neemt als producent een voortrekkersrol op binnen het domein van de architectuur in het kunstenveld en heeft een blijvende, specifieke en noodzakelijke plaats hierin. Het VAI verzorgt de deelname van Vlaanderen aan de Biënnale van Venetië, organiseert de Dag van de Architectuur, geeft tweejaarlijks het Architectuurboek Vlaanderen uit en stelt tentoonstellingen samen.

Het VAI werkt ook transversaal samen met andere beleidsdomeinen en initiatieven op vlak van Architectuur. Er is een complementaire en afgestemde samenwerking met de Vlaamse Bouwmeester.

PROCEDURE / BEHEERSOVEREENKOMST

De Vlaamse Regering zal de lopende beheersovereenkomst met het VAI aanpassen in functie van de gewijzigde opdracht. Het VAI zal hiertoe een aangepast beleidsplan indienen. Ik stel voor om de beheersovereenkomst voor een beleidsperiode van 5 jaar te laten lopen.

Ook dit initiatief wordt decretaal verankerd.

Jaarlijks dient het VAI een actieplan en jaarrapport in.

2.4.5. Kunstenloket

De werking van het Kunstenloket is gekend en wordt sterk gewaardeerd in functie van de professionalisering van de individuele kunstpraktijk. Het Kunstenloket geeft informatie en advies aan kunstenaars en creatieven met vragen over zakelijke en juridische aspecten van de artistieke activiteit, zo ondermeer over het statuut van de kunstenaar, inkomstenbelastingen, btw, auteursrecht, organisatievormen, marketing en promotie, financieel beheer, verzekeringen, internationale werken enz.

PROCEDURE / BEHEERSOVEREENKOMST

Omdat ik het beleid naar de individuele kunstenaar wil versterken, wens ik het Kunstenloket een verankering te geven binnen het Kunstendecreet.

De Vlaamse Regering heeft een lopende beheersovereenkomst met het Kunstenloket, die kan verder lopen. Naar de toekomst toe is het ook hier de bedoeling om een beheersovereenkomst af te sluiten voor 5 jaar.

2.5. Eén kunstensteunpunt

Er komt één kunstensteunpunt, vergelijkbaar met wat FARO betekent voor de cultureel-erfgoedsector. Het wordt een organisatie met disciplinaire én functionele deelwerkingen. Het voordeel hiervan is een grotere kritische massa, niet versnipperde expertise, gedeelde overhead, een beter veldoverzicht, een duidelijk aanspreekpunt voor alle sectoren, meer interdisciplinaire analyses en werkingen.

Er zal voldoende zorg besteed worden aan de sectorspecifieke functies, evenals aan de sociaal-artistische sector en de kunsteducatie.

Het ééngemaakt kunstensteunpunt zal bestaan uit het samengaan van de huidige steunpunten VTI, BAM en MCV. De steunpunten VTI en BAM hadden reeds langer aangegeven om op termijn te willen fuseren.

De fusie is geen besparingsoefening, maar een evidente stap bij de schottenloze benadering van het kunstenveld.

Een belangrijke opdracht van het kunstensteunpunt wordt de opmaak van de landschapstekening die voeding moet geven aan het opstellen van de Strategische visietekst bij het begin van de legislatuur.

PROCEDURE / BEHEERSOVEREENKOMST

Er wordt een fusietraject afgesproken met de steunpunten VTI, BAM en MCV.

Er zal ook een nieuw beleidsplan en –kader worden opgesteld in functie van het kunstensteunpunt.

Met de ééngemaakte organisatie zal er een nieuwe beheersovereenkomst worden afgesloten voor 5 jaar, op basis van het beleidsplan waarover onderhandeld wordt met de Vlaamse overheid. In voorbereiding van het beleidsplan worden enerzijds eigen beleidsopties voorgelegd die komen uit het kunstenveld, en anderzijds de verwachtingen van de Vlaamse overheid geuit in functie van het kunstenbeleid.

Ieder jaar wordt er in het najaar een actieplan ingediend voor het volgende jaar en in het voorjaar een jaarverslag van het voorbije jaar.

Het kunstensteunpunt krijgt een decretale verankering.

De lopende beheersovereenkomsten met de huidige steunpunten geven de nodige continuïteit naar werking en subsidiëring.

3. BEOORDELING

3.1. Beoordelingskader

Het beoordelingskader wordt gevormd door de strategische visietekst kunsten, die zowel beleidsprioriteiten inhoudt als een concrete interpretatie van algemeen geformuleerde criteria in het Kunstendecreet als basis voor beoordeling. Dit staat echter los van de manier waarop de beoordeling concreet wordt georganiseerd.

3.2. Organisatie van de beoordeling

De basis van de beoordeling zal worden bepaald door de functie(s) waarop een aanvraag wil inzetten. Per functie zullen specifieke criteria worden ingeschreven in het Kunstendecreet.

Voor de operationalisering van deze beoordeling wordt er gewerkt met één groot bestand aan beschikbare commissieleden die afhankelijk van hun expertise (kennis van functie en discipline) worden ingeschakeld bij de beoordeling van een groep vergelijkbare aanvragen.

Per subsidie-instrument en wisselend per aanvraagronde (bv. eerste ronde individuele kunstenaars) wordt een selectie van een aantal leden uit de groep van commissieleden aangeduid om een groep dossiers te beoordelen.

De aanstelling van commissieleden gebeurt door de Vlaamse Regering en volgens de bepalingen van de Cultuurpactwetgeving. De aanduiding van de selecties gebeurt door het agentschap op basis van de expertise van de commissieleden.

Voordelen:

- De werklast wordt beter verdeeld, aangezien een deel leden bezig is met bv. de projecten van organisaties en een ander deel met subsidies voor kunstenaars.
- De doorlooptermijn voor de beoordeling kan worden ingekort, aangezien de verschillende beoordelingen niet meer achtereenvolgend door één beoordelingscommissie maar simultaan door verschillende selecties van leden kunnen worden gedaan.
- Het verhoogt de objectiviteit doordat bij de verschillende aanvraagmomenten steeds wisselende selecties van leden de aanvragen beoordelen. Hierdoor is er minder kans dat er een soort “vaste smaak” van een commissie zou ontstaan.
- Het verlaagt de kans op partijdigheid aangezien er kan worden gezorgd dat de leden die voor de effectieve beoordeling worden aangeduid totaal niet betrokken zijn bij de voorliggende aanvragen.

Adviezen worden met zorg uitgebracht en zijn transparant.

3.3. Rol adviescommissie

Uit de bevraging en de voorbije beoordelingsronde van de meerjarige aanvragen is gebleken dat de rol van de adviescommissie duidelijker moet worden omschrijven.

Momenteel is de adviescommissie bevoegd voor de algemene coördinatie van de kwaliteitsbeoordeling met de volgende kerntaken:

- Waken over een kwaliteitsvolle organisatie van de interne werking van de beoordelingscommissies en daartoe de visie, de methodiek en de evaluatie van de kwaliteitsbeoordeling ontwikkelen;
- Beleidsgericht advies formuleren op basis van de kwaliteitsbeoordeling in de beoordelingscommissies van het beleidsveld;

- De kwaliteitsbeoordeling van transversale dossiers organiseren voor zover die niet worden behandeld door een beoordelingscommissie;
- Overleg stimuleren met het Vlaams Fonds voor de Letteren en het Vlaams Audiovisueel Fonds om tot een duidelijke beoordeling te komen van transversale dossiers die raakvlakken hebben met de bevoegdheden van deze fondsen.

De rol van de adviescommissie kan wijzigen in functie van de verdere uitwerking van het Kunstendecreet en het beoordelingssysteem.

4. KUNSTENLANDSCHAP 2020

Het kunstenbeleid moet flexibel kunnen inspelen op nieuwe initiatieven en tendensen in de samenleving. Om dit in te vullen zie ik twee beleidskaders: een impulsbeleid voor nieuwe initiatieven en een complementair beleid met andere overheden.

4.1. Impulsbeleid voor nieuwe initiatieven

Naast de subsidiëring van de bottom-up-aanvragen uit het kunstenveld, vragen tal van thema's een meer top-down aanpak. Ik stel voor om dergelijke initiatieven te ontwikkelen via een "impulsbeleid" dat meer sturend kan zijn voor specifieke onderwerpen.

Onderdelen van dit impulsbeleid kunnen zijn:

- Thematische impulssubsidies rond onder meer regio's, doelgroepen, ecologie, diversiteit en andere maatschappelijke thema's;
- Cross-overs met beleidsdomeinoverstijgende of transversale initiatieven, onder meer in innovatie, onderwijs, economie, toerisme, stedenbeleid, ...;
- Alternatieve financiering, waaronder de minitoelage en andere vormen van microkredieten, crowdfunding;
- Opleidingen (bv. rond ondernemerschap).

4.2. Complementair beleid met andere overheden

Na studie en vooronderzoek is gebleken dat doorbraak 40 uit het Witboek Interne Staatshervorming, dat een indeling van kunstenorganisaties op het Vlaams, regionaal of lokaal niveau bepleit (cf. Cultureel-erfgoeddecreet), niet zonder meer toepasbaar is in het Kunstendecreet. Het kunstenlandschap is immers heel anders georganiseerd dan het erfgoedlandschap. Het vertrekpunt voor erkenning en indeling (op basis van internationale criteria) in het erfgoedbeleid zijn collecties die min of meer statisch zijn. Het kunstenlandschap is dynamischer waardoor een doorgedreven labeling te sterk afbakenend en dynamiek verstorend zou kunnen werken.

Daarom stel ik voor beleidsafstemming met de andere overheidsniveaus als volgt te realiseren:

- De steden en provincies krijgen de mogelijkheid om hun landschapstekening te maken en door te geven. Hierin kan aangegeven worden hoeveel middelen zij investeren, zowel op organisatieniveau, als op niveau van kunstenaars en projecten. Deze landschapstekening wordt meegenomen bij de strategische visietekst kunsten en de beoordeling van het kunstenlandschap met specifieke artistieke matrix. Wat Brussel betreft wordt deze mogelijkheid aangeboden aan de Vlaamse Gemeenschapscommissie (VGC).
- Subsidieaanvragen van organisaties die inzetten op presentatie en participatie worden voorafgaand aan de beoordeling gescreend: het 'landelijke bereik' van deze aanvragers wordt ingeschat. Aanvragen die de toets met deze subsidiëringvoorwaarde niet doorstaan, doorlopen de verdere beoordelingsprocedure niet en zijn het voorwerp van een bestuurlijk overleg met de andere overheden (steden, gemeenten, provincies en de VGC).
- De Vlaamse Gemeenschap hoort de steden, de provincies en de VGC bij de opmaak van de beheersovereenkomst met de Vlaamse kunstinstellingen en sluit een protocol af over de onderwerpen waarin de steden, de provincies of de VGC betrokken zijn bij deze instellingen. Dit kan gaan over infrastructuur, eventuele complementaire ondersteuning, publiekgerichte kwesties, promotie,
- Vanaf 2014 wordt, in uitvoering van het Witboek Interne Staatshervorming, een deel van de middelen (80% geïndexeerd) die provincies toekennen aan kunstenorganisaties die reeds gesubsidieerd worden op basis van het Kunstendecreet overgeheveld van het Provinciefonds naar de middelen Kunstendecreet. De provincies zullen nog over het restbedrag kunnen beschikken (20%) en hiermee een actief en gericht beleid naar kunsten voeren.

Voor de organisaties die momenteel voor een vierjarige of vijfjarige periode worden gesubsidieerd op basis van het Kunstendecreet zijn de overgehevelde provinciale subsidies geormerkt tot en met 2016 (de overgehevelde geïndexeerde middelen worden verdeeld over de organisaties die structureel worden ondersteund door de provincie a rato van hun provinciale subsidie). Deze organisaties hoeven hiervoor geen extra plannen in te dienen of extra taken uit te voeren. Vanaf 2017 maken de middelen deel uit van het totale budget voor kunsten van de Vlaamse overheid. Voor organisaties die voor een tweejarige periode worden gesubsidieerd op het Kunstendecreet, zijn de middelen geormerkt tot en met 2014. Het Kunstendecreet zal hieromtrent de nodige overgangsbepalingen bevatten.

- De bevoegdheden die de provincies in de toekomst nog kunnen uitvoeren, zijn verankerd in artikel 60 van het decreet Lokaal Cultuurbeleid. De provincies kunnen structureel ondersteuning bieden aan professionele kunsten van bovenlokaal belang die niet structureel worden ondersteund via het Kunstendecreet. Professionele kunstenorganisaties die structureel ondersteund worden via het Kunstendecreet kunnen in overeenstemming met het vermelde artikel 60 enkel projectmatig ondersteund worden tenzij de provincie medeorganisator was.

5. BUDGETTERING

Deze conceptnota gaat uit van het bestaand budgettair kader dat momenteel is voorzien voor het Kunstendecreet en andere initiatieven die in deze nota zijn vermeld.

6. TIMING

- 15 maart 2013: Conceptnota geagendeerd op de Vlaamse Regering.
- 21 maart 2013: Presentatie conceptnota in de Commissie Cultuur Vlaams Parlement.
- April/mei/juni 2013: Opmaak ontwerp decreet of voorstel van decreet (afh. van bespreking in de Commissie Cultuur)
- Eind juni 2013: Principiële goedkeuring Vlaamse Regering
- Juni-September 2013: officiële adviesprocedures (SARC, RIA, Raad van State)
- Oktober/November 2013: procedure goedkeuring Vlaams Parlement
- December 2013: bekrachtiging door de Vlaamse Regering

7. VOORSTEL VAN BESLISSING

De Vlaamse Regering beslist:

1. haar goedkeuring te hechten aan bijgaande conceptnota met dien verstande dat deze goedkeuring geen enkel financieel of budgettair engagement inhoudt;
2. de Vlaamse minister, bevoegd voor Cultuur, te belasten met de verdere uitvoering van deze conceptnota.

Joke Schauvliege
Vlaams minister van Leefmilieu,
Natuur en Cultuur